

„Хайдути“ - Христо Ботев

Источник: Интернет

В този урок ще научите:

- **Защо хайдутите са останали в народната памет?**
- **Знаете ли, че...?**
- **Каква е връзката между бащата и сина в „Хайдути“?**
- **Битката между доброто и злото**
- **Обобщение**

Защо хайдутите са останали в народната памет?

Хайдушкото движение на българите е характерно за епохата на османското владичество, когато смели мъже и жени са напускали родния дом и с оръжие в ръка са отмъщавали за злините и несправедливостите. „Хайдутин“ е турска дума, която означава *разбойник, крадец*. Тя отдавна е навлязла в българския език, но с течение на времето е променила значението си – „хайдутин“ започва да означава *народен закрилник, който се бори с безчинствата и несправедливостта и защитава онеправданите*. Чавдар е *хайдутин* за чорбаджии и турци и крило за клетите сиромаси.

В „Хайдути“ Христо Ботев следва примера на фолклорните хайдушки песни, в които народът възпява живота, подвизите и смъртта на народните закрилници. Творбата започва с встъпление, което разкрива славата на Чавдар войвода и неговото безсмъртие в паметта на хората.

Поетът сякаш възлага на народния певец да изрази тази слава – „*Я надуй, дядо, кавала*“ – и сам влиза в ролята на народния певец – „*след теб да викна – запея*“.

Знаете ли, че ...?

Друг голям български автор – Захари Стоянов, свидетел и участник в Априлското въстание – е написал и първата книга за живота и делото на Ботев: „Христо Ботйов. Опит за биография“ (1888 г.). Ето откъс от нея, в който Захари Стоянов описва въздействието на хайдутите и хайдушките дела върху младите революционери Христо Ботев и Любен Каравелов: „По това време най-идеалният елемент в България са били хайдутите... Те протестирали най-напред против чуждото иго в тяхното отечество, в техните буйни и отчаяни глави се възцарила мисълта най-напред, че те могат да дойдат дохак на босфорския повелител. Старите войводи, обитатели по Стара планина, били нещо като патриарси за младите апостоли-публицисти от вестниците „Свобода“, „Независимост“ и „Знаме“... Те били орлите, които им донасяли всяка година „много здраве“ от върховете на обетованата и свещена Стара планина, те подновявали у тях, далеч в чужда земя, силите и надеждите за великото бъдеще“.

Каква е връзката между бащата и сина в „Хайдути“?

Подзаглавието на „Хайдути“ е „Баща и син“ – дванайсетгодишният Чавдар е син на легендарен хайдутин, той е „синът на Петка Страшника“. Връзката между бащата и сина в творбата не е само родова – синът решава да последва баща си, да направи същия житейски избор като него, да приеме същите ценности на борбата, свободата и справедливостта.

Битката между доброто и злото

Ботевата творба ясно посочва битката на Чавдар като битка между доброто и злото – *„доброму добро да прави, / лошия с ножа по глава“*. И злото („лошия“) не е видяно само в лицето на чуждата османска власт, но и на своите – българите, които измъчват и ограбват други българи (*„чорбаджии и турци“*), дори в лицето на близък роднина, какъвто е вуйчото на Чавдар.

Затова и борбата на хайдутина надхвърля повода си и тогавашните исторически обстоятелства – днес тя се вижда като борба срещу злото изобщо, срещу всяко зло, победено от силата на човешкия дух и волята за свобода.

Затова и песента – а заедно с нея и безсмъртната слава – достига до всички. До мирните хора в тяхното всекидневие (*„моми и момци / по сборове и по седенки“*) и до разбунтуваните, които не приемат съществуващия ред (*„юнаци по планините“*). До пределите на пространството, в което живеят и страдат тогавашните българи – *„от Цариграда до Сръбско /... от Бяло море до Дунав...“*. Дори самата природа пренася песента и славата (*„горите ще я поемат, / долища ще я повторят“*, *„Затуй му пее песента / на Странджа-баир гората, / на Ирин-Пирин тревата“*).

Обобщение

Време и място на действието в „Хайдути“:

Епохата на османското владичество по българските земи, в която народните закрилници – хайдутите – са защитавали бедните и онеправданите и са отмъщавали за нанесените им злини.

Ролята на фолклора:

Художественото въздействие на творбата е и в това, че Христо Ботев използва изразителността на народните хайдушки песни. Песента разнася славата на героя сред хората.

Героите:

Чавдар войвода, прославен в народната памет, и в момента, когато – дванайсетгодишен – избира да води достоен и свободен живот; майката на Чавдар, която от обич към него се опитва да го възпре от опасния му път; бащата – хайдутинът Петко Страшника, чийто пример Чавдар решава да следва.

Враговете и угнетителите на народа:

Османските власти, но и българите, които измъчват и унижават хората – като вуйчото чорбаджия, който е „сюрмашки изедник“.

Основна идея:

За волния човешки дух, който пренебрегва сигурността на традиционния живот и избира свободата и борбата.

Хайдутството било по-скоро форма на лично освобождение от установения ред, който по множество причини имало защо да бъде непоносим за поданика... Естествено предпочитана хайдушка цел било убийството на някой местен насилник, допринесъл за злочастието на хайдутина или неговото семейство, на селото му. Оттам – разпространеното убеждение, че хайдутинът въплъщавал народната мъст над поробителя и нечестно богатия...

*Петър Мутафчиев, Вера Мутафчиева,
из „История на българския народ“*

Светът на хъшовете, в който е живял Ботев, е бил изпълнен с хайдушки възпоминания, с бунтовнически, свободолюбив дух. Легендите и преданията за Калифер войвода, за Страхил, Индже, Чавдар, Добри са вълнували силно въображението на поета. Народните песни за страшни хайдути и вехти войводи, които Ботев е слушал от своята майка, нахлуват в неговия нов духовен мир, сливат се хармонично с бунтовническите устреми...

*Иван Унджиев, Цвета Унджиева,
из „Христо Ботев – живот и дело“*